

ZELDZAME BROEDVOGELS EN KOLONIEVOGELS IN 2001

Ype Hoekstra

Sinds mei 2000 ben ik coördinator broedvogeltellingen voor SOVON van district 10 (de provincie Utrecht en enkele aangrenzende gebieden). Het vorige overzicht (zie *de Kruisbek* 44(4): 6-10), werd geschreven tijdens de MKZ-crisis en de verwachting was dat deze crisis behoorlijke gaten in de inventarisatieactiviteiten zou schiepen, omdat grote gebieden waren afgesloten. Toch zijn de resultaten mij meegewallen, velen hebben toch kans gezien om de kolonies of alleen de zeldzame soorten in hun gebied te tellen. Veel zeldzame vogels behoren tot de late soorten en exoten kunnen vaak van grote afstand worden geteld. Het overzicht is nog niet volledig (aanvullingen zijn van harte welkom). Opvallend in 2001 was de sterke afname van het aantal aalscholwers in het Naardermeer. In het Botshol bij Abcoude is een nieuwe exoot vastgesteld, de heilige ibis. Sinds lange tijd werd weer eens een territorium van de Europese kanarie geconstateerd.

Kolonievogels

Aalscholwer, reigers en lepelaar

Het aantal paren aalscholwers in het Naardermeer is dramatisch gedaald van 2135 in 2000 naar 1210 in 2001. De kolonie in het Botshol steeg van 133 in 2000 naar 180 in 2001. De daling in het Naardermeer heeft mogelijk te maken met een afname van het voedselaanbod in het Markermeer. In Noord-Holland is het aantal fors gestegen met circa 900 paren. De voedselsituatie in het IJsselmeer is schijnbaar beter dan in het Markermeer, temeer omdat er ook een duidelijke afname van de kolonies in de Flevopolder plaatsvond. De Blauwe Kamer is ten gevolge van de MKZ niet geteld.

Van de blauwe reiger zijn nog niet alle gegevens binnen en een aantal kolonies is door de MKZ-crisis niet geteld. De aantallen van de voorheen grootste kolonie Linschoterbos namen steeds verder af: 201 paren in 1996, 117 in 2000 en 98 in 2001. Daarentegen nam de omvang van de broedkolonie in de Valse Bosjes te Eemnes gestaag toe van 85 bewoonde nesten in 2000 tot 100 in 2001. De stand is volgens mij momenteel redelijk stabiel.

Het aantal broedparen van de purperreiger in het Naardermeer steeg van 21 in 1996 tot 44 in 2001. Wel waren de Molenpolder en het reservaat Benschop verlaten. De Kamerikse Nessen zijn niet geteld vanwege de MKZ-crisis. Hoopvol is de nieuwe vestiging van 8 paren in de Ankeveense Plassen. Mogelijk dat hier kolonisatie vanuit het Naardermeer plaatsvindt. De gegevens van de Breukelveensche Plas zijn nog niet binnen.

De lepelaar bevond zich in het Botshol met 5 broedparen, een toename van 2 ten opzichte van 2000. Er werden 13 jongen groot gebracht.

Meeuwen en sterns

Van de zwartkopmeeuw is in het Botshol 1 paar vastgesteld tegen 2 in 2000. Van het broedresultaat is niets bekend. Op de eilandjes in het Eem- en Gooimeer werden geen zwartkopmeeuwen gezien.

Van de kokmeeuw is het beeld niet compleet, omdat met name de gegevens van de Vinkeveense Plassen nog ontbreken. Opvallend is dat op het 't Hoorntje in het Gooimeer het aantal steeg van 366 naar 580 broedgevallen terwijl op De Visdief (eilandje in het Eemmeer) zich een dramatische daling voltrok van 652 naar 148. In het Botshol steeg het aantal van 188 naar 272. De kleine mantelmeeuw broedde in district 10 alleen nog op het eilandje De Visdief met 3 paren. De zilvermeeuw was ook op dit eiland aanwezig met 5 broedparen.

De visdief concentreerde zich op 3 plaatsen: het eilandje Visdief met 436 broedparen (was 300 in het jaar 2000), het Hoorntje in het Gooimeer met 340 (378) en de Lage Weide in Utrecht met 104 (111). Verder is de verspreiding versnipperd over hoofdzakelijk het noordwestelijke deel van district 10.

Dit geldt ook voor de zwarte stern. Het zwaartepunt van het voorkomen lag in de Ronde Venen waar een werkgroep zeer actief is. Deze werkgroep tracht samen met boeren tot afspraken te komen om het broedresultaat te vergroten. Hier telde men 90 broedparen in 2001 tegen 82 in 2000. In het Naardermeer daalde de stand van 31 naar 26 paren en in de Tienhovense Plassen steeg het aantal broedgevallen aanzienlijk van 8 naar 24.

Oeverzwaluw en roek

De kolonie van de oeverzwaluw op het terrein De Haar te Bunschoten groeide weer, nu van 754 naar 862 bewoonde gaten. De wand wordt binnenkort helaas afgegraven ten faveure van het industrieterrein. In district 10 werden in totaal 1378 broedparen geteld tegen 1650 in 2000.

Het aantal roeken in het telgebied lijkt stabiel met hier en daar toe- en afname. Het beeld is niet compleet omdat de grootste roekenkolonie (Renswoude) vanwege de MKZ niet is geteld.

Zeldzame soorten

Geoorde futen, reigers, ooievaar en krooneend

Geoorde futen waren wederom alleen in het Leersumse Veld in een groter aantal aanwezig met 8 broedparen (1 minder dan in 2000). Op de Bovenmeent nabij het Naardermeer broedde 1 paartje. Net als in 2000 telden we 3 territoria van de roerdomp, respectievelijk in het rivierengebied, het Botshol en de Molenpolder. Veel meldingen kwamen binnen van woudaapjes in de Tienhovense Plassen, waar uiteindelijk 4 territoria konden worden genoteerd. In het jaar 2001 stond de teller stil bij 28 broedparen ooievaars tegen 22 in 2000. De ooievaars waren voornamelijk te vinden in het zuidwestelijke deel van district 10 met een zwaartepunt van 14 paren rond Langerak. Van de krooneend is het beeld nog onduidelijk, omdat de gegevens van de Vinkeveense Plassen nog niet binnen zijn. In het aangrenzende gebied van het Botshol telde men 3 paren met jongen.

Roofvogels, rallen en steltlopers

In het telgebied waren 24 broedparen van de bruine kiekendief aanwezig tegen 20 in het jaar 2000. Het natuurontwikkelingsgebied de Bovenmeent nabij het Naardermeer telde 2 territoria van de porseleinhoen (2 minder dan in 2000). In totaal werden 4 territoria in district 10 vastgesteld. Ondanks de positieve geluiden

in 2001 over de kwartelkoning vonden we maar 1 territorium (was 11) en wel in de Lekuiterwaarden. Op de Bovenmeent wezen de waarnemingen op 1 territorium van de steltkluit. De meeste kluten bevonden zich langs de Eemmeerkust (9 broedparen) en in de Demmerikse polder (4 paren). In totaal werden 16 paren gevonden. Mogelijk is in het rivierengebied gebroed, maar daarover bestaat nog geen duidelijkheid. Van de kleine plevier werden duidelijk meer broedgevallen doorgegeven, 44 tegen 27 in 2000. De soort is hoofdzakelijk op bouwlocaties aangetroffen; gebieden die niet echt regelmatig door vogelaars worden bezocht. Van de bontbekplevier zijn 5 territoria opgespoord, waarvan 3 op de Bovenmeent. In 2000 was deze soort in district 10 afwezig. Arjan Boele constateerde een broedgeval van de oeverloper op het zenderterrein IJsselstein (zie ook *de Kruisbek* 44 (5): 1-6).

Kokmeeuw - Bert Bos

Nachtzwaluw, ijsvogel en zangvogels

De nachtzwaluw bevond zich op de Leusderheide met 12 territoria in 2001 (3 minder dan in 2000). Deze soort is hoogstwaarschijnlijk volledig onderzocht. Het ging in district 10 erg goed met de ijsvogel. De teller bleef steken op 26 broedparen, voornamelijk in het Gooi en de Vechtplassen dankzij de verzamelwoede van J. Harder (21 paren). In 2000 werden 10 broedgevallen in district 10 doorgegeven. Ook in het jaar 2001 kwamen de waarnemingen van de kuifleeuwerik alleen uit Amersfoort. Op de bouwlocaties in het noorden van deze stad bevonden zich

3 territoria. Door de veel "schonere" bouw van tegenwoordig ontstaan er minder ruderele plekken die voor deze soort noodzakelijk zijn, zodat het aantal steeds verder afneemt. De rouwkwikstaart was met 2 territoria aanwezig, een bij Blauwkapel (Utrecht) en de andere in de Lekuiterswaarden. Nabij de oeverzwaluwkolonie te Bunschoten verbleef de tapuit (1 territorium). De meeste waarnemingen van de grote karekiet kwamen vanzelfsprekend uit het Vechtplassengebied, met 55 territoria een echt bolwerk. Opvallend zijn de 4 territoria van de Lage Weide bij Utrecht. Langs de Randmeren werden er 4 gevonden en het Naardermeer leverde er 7 op. Het baardmannetje is alleen langs de Gooimeerkust vastgesteld met 4 territoria. Voor de buidelmees was 2001 een erg slecht jaar, er werden geen waarnemingen doorgegeven. De raaf broedde op 5 plekken: Den Treek, de Vlasakkers, de Stulp, de Hoornseboeg en het Leersumse Veld. Het blijft mijns inziens een onderschatting. Nabij Nijenrode zag J. Buijs een zingende Europese kanarie binnen de datumgrenzen.

Exoten

De telling bij de stuw van Hagestein leverde 25 paren Indische ganzen, 5 paren kolgansen en 20 paren brandgansen op. Van de Canadese gans werden verdeeld over het district 22 broedparen doorgegeven. Dick Jonkers zag op de Wijde Blik nabij het Naardermeer een smient met pulli. Een zwarte zwaan broedde in het gebied Snel en Polanen bij Woerden. In het Botshol waren langdurig heilige ibissen te zien, waarbij 2 paren baltsgedrag vertoonden zonder tot broeden over te gaan.

Tot slot

Bovenstaand overzicht is verre van volledig. Hierbij een vriendelijk verzoek om aanvullende waarnemingen alsnog op te sturen naar Ype Hoekstra, Overtoom 72, 3818 NX Amersfoort, tel. 033-4809211, e-mail: y.shoekstra@freeler.nl. Post kan portvrij worden gestuurd naar SOVON, Antwoordnummer 2505, 6573 ZX Beek-Ubbergen (zet D10 in de linkerbovenhoek van de envelop).